

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ.

ΤΟΥ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

(1875—1888).

Ηρός τοὺς Ἑλλανοδίκας τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος.

Ἡ περίοδος τῶν δέκα καὶ τριών ἔτῶν ἀτινα περιλαμβάνονται μεταξὺ τῆς Γ' καὶ τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος ὑπῆρξε διὰ τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον Παρνασσὸν περίοδος ἐνδελεχοῦς ἐργασίας καὶ ποικίλης δράσεως. Ἐκ τοῦ μηδενὸς γεννηθεὶς καὶ παραχθεὶς κατώρθωσε διὰ τῶν προσπαθειῶν τῶν μελῶν αὐτοῦ ν' ἀνδρωθῆ καὶ ν' ἀναπτυχθῆ καὶ σήμερον κ' ἀποτελῆ ἔνα τῶν σπουδαίων παραγόντων τῆς παρ' ἡμῖν περὶ τὰ γράμματα κινήσεως. Ἡδη κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Ὀλυμπιάδα ἡδιώθη τῆς εὐφῆμου μνείας τῶν Ἑλλανοδικῶν τῆς ΙΕ' συναγωγῆς καὶ τοῦ συνεδρίου ἐν γένει τῶν Ἑλλανοδικῶν, κατὰ δὲ τὴν ἐν Παρισίοις ἐκθεσιν τοῦ 1878 ἔλαβεν ἀργυροῦν μετάλλιον ἐπὶ ταῖς πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ὑπηρεσίαις αὐτοῦ. Σήμερον δὲ προσέρχεται εὖελπις καὶ εὔσταλὴς πρὸ τῶν Ἑλλανοδικῶν τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος, παρουσιάζων τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Ἡ χρίσις ἐνέργεια τοῦ Συλλόγου, ητις ἀνεγράφετο ἐν τῷ κανονισμῷ τοῦ 1875 ὡς οὖσα τῇ διὰ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων διανοητική, ἡθικὴ καὶ κοινωνικὴ τοῦ λαοῦ βελτίωσις, ἐξηκολούθησε, καὶ περὶ τροποποιηθέντος τοῦ κανονισμοῦ κατὰ τὸ 1880 ἐπετράπη δὲ μόνον τῷ Συλλόγῳ ὅπως ἔκαστοτε αὐτὸς ἐκλέγῃ τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν

τούτον πρόσφορα μέσα. Μένει δέ ὁ κανονισμὸς ἀναλλοίωτος μέχρι σήμερον, ἀρισταὶ δι' αὐτοῦ διεπομένου τοῦ Συλλόγου.

Οὕτως ἐν τῷ Συλλόγῳ ἔζηκολούθησαν ως καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν τὰ δημόσια ἀναγνώσματα καὶ μαθήματα· εἰσῆχθησαν δὲ εἰς ταῦτα καὶ καινοτομίαι, ἐν αἷς καταλεκτέον τὴν διδασκαλίαν διὰ τῆς προβολῆς τῶν φωτεινῶν εἰκόνων. Ἡ λεπτομερὴς ἀναγραφὴ τῶν δημοσίων τούτων ἀναγνωσμάτων καὶ μαθημάτων ἦθελε βαρύνει τοὺς Ἐλλανοδίκας, ἀρκούμεθα δὲ ἀναφέροντες, ὅτι ταῦτα ἀνηλθον κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εἰς τριακόσια περίπου, ἀναφερόμενα εἰς πάντας τοὺς κλαδίους τῆς μαθήσεως.

'Αλλ' ὁ Σύλλογος πλὴν τῆς τῶν πολλῶν ἀναπτύξεως ἐσκέφθη, διεῖδει ν' ἀναλάβῃ καὶ τῆς καθόλου ἐπιστήμης τὴν γενικωτέραν θεραπείαν. Πρὸς τοῦτο δὲ διηρέθη εἰς τέσσαρα τμῆματα, τὸ φιλολογικὸν καὶ ἀρχαιολογικόν, τὸ τῶν καλῶν τεχνῶν, τὸ νομικὸν καὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν καὶ τὸ φυσιογνωστικόν. Τῶν τμημάτων τούτων μετέσχον πλὴν τακτικῶν τοῦ Συλλόγου μελῶν καὶ τὰ ἐπίτιμα, καὶ οὕτως ἀπετελέσθη ὅμοθυμος καὶ ζωηρὰ ἔργασία. Ἐν ταῖς συνεδρίαις δὲ αὐτῶν ἀνεπτύσσοντο διάφορας ἐπιστημονικὰ θέματα, πλὴν δὲ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀναπτύξεως ἐπετεύχθησαν δι' αὐτῶν καὶ ἔργα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος.

Οὕτω τὸ μὲν τμῆμα τῶν καλῶν τεχνῶν ἔθηκε τὰς βάσεις ἐτησίων ἐκθέσεων ἀνθέων, δύο τοιαύτας διενεργήσαν, καθ' ᾧς καὶ χρηματικοὶ δωρεαὶ καὶ βραβεῖα ἀπενεμήθησαν, ἀνεπτύχθησαν δὲ ἔκτοτε καὶ ἔγνωσθησαν ἀνθοκόμοι καὶ φυτοκόμοι, οἵτινες ἐν μείζονι σήμερον κύκλῳ καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς Δ' Ὀλυμπιαδὸς θέλουσι τιμῆσει.

Τὸ αὐτὸν τμῆμα, συνεννοηθὲν μετὰ τῆς ιστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρίας, διωργάνωσε τὴν ἔκθεσιν τῶν κειμηλίων τοῦ ιεροῦ ἀγῶνος, ἵνα τὴν ὑψηλὴν προστασίαν εὔμενῶς ἀπεδέξατο ἡ Α. Β. Γ. ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος, τὸ πρῶτον οὕτω βῆμα ὑψηλῇ βασιλικῇ συγκαταθέσει ποιήσας πρὸς δημεσογένετον ἐν τοῖς δημοσίοις συμμετοχήν. Ἡ ἔκθεσις αὖτη ἐπέτυχε πληρέστατα, συνεκίνησε δὲ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὸ Ἑλληνικόν, καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς ἀναζωπυρήσεως τῆς ἐθνικῆς ἔορτῆς τῆς ΚΕ' Μαρτίου καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν συνδεομένων ἐθνικῶν ἀναμνήσεων.

'Αλλὰ καὶ εἰς ἄλλους καλοῦς τὴν εἰσαγωγὴν συνετέλεσε τὸ τμῆμα τῶν καλῶν τεχνῶν. Δυστυχῶς μεθ' ὅλην τὴν παρ' ὑμῖν ἀναπτυξίν τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος, ὑστεροῦμεν τῶν ἐν ἄλλαις πόλεσι τῆς Ἐσπερίας καὶ Βορείας Εὐρώπης δημοσίων συναυλιῶν καὶ χυρίως ἔκει-

ων αίτινες σκοπούσσι τὴν διάδοσιν κλασικῆς μουσικῆς. Πρὸς τοῦτο καθηγητήσθη διὰ χόπου πολλοῦ ὄρχήστρα, οὐτε, ἀπαξὲ τῇς ἐνδομέδος παιανίζουσας ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου, ἐγίνετο κέντρον πυκνῆς συναθροίσεως. Οὗτω δὲ διπλοῦς συνενελεῖτο σκοπός, ὃ τε τῇς τέρψεως καὶ ὁ τῇς φιλανθρωπίας, διότε τὸ περισσεύον χρῆμα διετίθετο ὑπὲρ τῆς Σχολῆς τῶν ἀπόρων παίδων. Έλαυνόντο δὲ φροντίς ὅπως ἐν ταῖς συναυλίαις ταῦται εἴκετελῶνται κυρίως τεμάχια κλασικῆς μουσικῆς οὐ καὶ μουσικῆς ἔξι ἀγνώστων παρ' ἡμῖν οὐ καὶ νεωτάτων μελοδραμάτων, ἀτινα κατέστησαν οὕτω γνωστὰ τοῖς φίλοις τῆς μουσικῆς.

Συνετέλεσε δὲ κατὰ τὸ ἐνὸν τὸ τμῆμα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος, διοργανίσαν καλλιτεχνικὴν μὲν ἐν γένει ἔκθεσιν τῷ 1885, προκηρύξαν δὲ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διαρκῆ ἔκθεσιν ζωγραφικῆς. Ἐν τῇ πρώτῃ πολλὰ παρουσιάζονται ἔκθεματα καὶ γραφικῆς καὶ πλαστικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς, ἵτι δὲ ξυλογραφίας, λιθογραφίας καὶ χαλκογραφίας, καὶ σὶ προσπάθειαι τοῦ τμήματος ἐστέφησαν δι' ἐπιτυχίας. Η δὲ διαρκῆς ἔκθεσις ζωγραφικῆς, ὡς ἀπόπειρα μᾶλλον γενομένη, ἔθηκε τὰς βάσεις πληρεστέρας ἐν τῷ μέλλοντι καὶ μανίμου τοιαύτης ἐκθέσεως.

Αλλὰ καὶ τὸ τμῆμα τὸ φυσιογνωστικὸν εἰργάσθη σκοπιμώτατα. Πλὴν δὲ τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ συζητήσεων, αἵτινες ἀπέβλεπον ἐκάστοτε εἰς διαλεύκανσιν διαφόρων τῆς ἐπιστήμης μερῶν, προέβη διαπάνως τοῦ Συλλόγου καὶ ἀραιγῆ διαφόρων δήμων εἰς σύντασιν μετεωρολογικῶν σταθμῶν εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη καὶ εἰς πληρέστερον διοργανισμὸν τοῦ ἐν Ἀθήναις, τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ ραχαρίτου Ἰουλίου Σμύτη, κατέπιν δὲ τοῦ καθηγητοῦ κ. Δ. Κ. Κοκκίδου. Ἐκ τῶν σταθμῶν τούτων σήμερον λειτουργοῦσι πλὴν τοῦ τῶν Ἀθηνῶν ὁ τῆς Κερκύρας, ὁ τῆς Τριπόλεως καὶ ὁ τοῦ Βώλου ἐπιστήμως, ἵτι δ' ὁ τοῦ Πειραιῶς, ὁ τοῦ Μεσολογγίου καὶ ὁ τοῦ Ἀργοστολίου.

Πλὴν τούτων τὸ φυσιογνωστικὸν τμῆμα προέβη δι' ἐπιτροπῆς αὐτοῦ ἴδιαιτέρας εἰς τὴν φυσικὴν ἐξέτασιν τῆς Ἀττικῆς. Ἐξεδόθη δὲ καὶ πρώτον ἔργον ἴδιᾳ τῆς ἐπιτροπῆς ταῦτης ἡ Μετεωρολογία καὶ Φαινομενολογία τῆς Ἀττικῆς, συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀειρυνήστου Ἰουλίου Σμύτη, διευθυντοῦ τοῦ Λαστεροσκοπείου. Αλλὰ καὶ εἰς μελέτας ἐντολῇ τοῦ τμήματος προέβησαν ὁ μὲν κ. Θ. Χελδράχ τῆς Χλωρίδος τῆς Ἀττικῆς, ἐκδραμὼν εἰς τὰ Βορειοανατολικὰ τῆς Πάρνηθος μέρη καὶ ἴδιᾳ εἰς τὰ πέραν τῆς Δεκαλείας μέχρις Όρωπον,

ο δὲ κ. Α. Χρηστομάχος εἰς συμπλήρωσιν τῶν μελετῶν αὐτοῦ περὶ τῶν ὕδητων τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Ἀττικῆς, καὶ τινες καὶ ἔξεδόθησαν διὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου.

Τὸ δὲ νομικὸν τμῆμα κατέγεινε καὶ τοῦτο εἰς ἐπιστημονικὸς συζητήσεις καὶ μελέτας, ἵδια δὲ εἰς τὴν μελέτην τοῦ ζητήματος τῆς βελτιώσεως τῶν δικαστηρίων. Άι δὲ συζητήσεις αὐτοῦ καὶ ἀποφάσεις ἐλήφθησαν οὐπίστιμα τῷ δικαστηρίῳ. Εξ αὐτῶν δ' ἔξεπήγασαν οἱ ἐσχάτως φηφισθέντες νόμοι τοῦ κράτους περὶ καταργήσεως τῶν ἐμπορεμάτων, περὶ καταργήσεως τῶν περὶ ἀποπείρας πρὸς συμβιβασμὸν διατάξεων, περὶ προπονούσεως τοῦ ἡρύρου 182 τῆς Πολ. Δικαιομάτων, περὶ ἐποπτείας καὶ ἀναθεωρήσεως τῶν δικαστικῶν γραφείων καὶ ξλλος. Δι' εἰδικῆς δ' ἐπιτροπῆς αὐτοῦ κατέγεινε τὸ νομικὸν τμῆμα περὶ τὸ ζητήμα τῆς βελτιώσεως τῶν φυλακῶν καὶ συνήγαγε πρὸς τοῦτο καὶ ποσὸν δραχ. περὶ ποὺ 25,000 διπερ κατετέθη εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν. Αφοῦ δὲ τὸ ζητήμα τῆς τῶν φυλακῶν βελτιώσεως ἀνέλαβεν ἐπισήμως ἡ κυβέρνησις, τὸ τμῆμα σκέπτεται, ἔχον καὶ τὴν πρὸς τοῦτο ἔγκρισιν τῶν ἀρμοδίων, ὅποις προσῆγεις εἰς τὴν οἰκοδόμησιν φυλακῶν ἀνέβησαν.

Τὸ φιλολογικὸν καὶ ἀρχαιολογικὸν τμῆμα εἰργάσθη ἐπίσης μετὸ ζήλου ὅσον καὶ τὰ λοιπὰ τμῆματα. Άι ἐργασίαι κύτοι ἔχουσαι θεωρητικώτερον χαρακτήρα εἶναι στεγότερον ἐπιστημονικαὶ, καὶ τοιούτου μὲν δὲν ἔχουσι: τὸ κοινὸν ἐνδιαφέρον, διπερ πολλαῖς τῶν ἀποφάσεων καὶ ἐνεργειῶν τῶν ξλλων τμημάτων, ἀλλὰ δι' αὐτῶν οὐκ ὅλιγα ζητήματα ἐπιστημονικὰ διαλευκαίνονται, διότι ἀποδεικνύεται ἡ εὑρηματικός μνεῖς πολλῶν τῶν ἐργασιῶν τούτων ἐν ξένοις ἐπιστημονικοῖς περιοδικοῖς.

Άλλα πλὴν τῶν ἐργασιῶν τῶν τμημάτων αὐτοῦ καὶ ὁ Σύλλογος ἐν δλομελείᾳ προέβη εἰς διεφύρους ἐργασίας, μεταξὺ τῶν ὄποιων ὡς σπουδαιοτάτην καταλέγομεν πρώτην τὴν ἐν ἔτει 1879 σύγκλησιν ἐν Ἀθήναις συνεδρίου τῶν ἔλληνικῶν Συλλόγων. Τοῦ συνεδρίου τούτου σκοπὸς ἦν ἡ κοινὴ συνεννόησις περὶ τῶν διεφύρων τρόπων καθ' οὓς δύνανται οἱ ἀπανταχοῦ ἔλληνες Σύλλογοι τοιούτους καταργήσεις τῶν συνεργασθῶν. Ήπειροῦ τοῦ Συλλόγου δην ἐκαστος αὐτῶν προτίθεται. Ή πρόσκλησις τοῦ Συλλόγου προθύμως ἐγένετο ἀποδεκτή, κατὰ δὲ τὴν ἥμεραν τῆς Ἐθνικῆς ἑορτῆς συγκλήθουν ἐν Ἀθήναις ἀντιπρύτανοι ἐξήκοντα καὶ τρεῖς Συλλόγων καὶ Ἐταιρειῶν, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον δι' ἀντιπροσώπων αὐτοῖς μετέσχε τῶν συνεδριῶν. Εκ τῶν Συλλόγων τούτων καὶ Ἐταιρεῶν 22 μὲν ἦσαν ἐκ τῆς Ελλάδος, 41 δ' ἐκ τῆς Ελλάδος, 65 ὡς παλιν 3 ἐκ τῆς Δύσεως, ἐκ δὲ τῆς Ἀ-

Χαλκίδη, Ηλάτρχις, "Ανδρφ, Λευκάδη, Πύργφ, Νέα Πικέρνη, Τραγανού. Τῶν σχολῶν τούτων τὰς μὲν ἀνέλαχσον ἔπειτα οἱ οἰκεῖοι δῆμοι, αἱ δὲ ἀντικακτεστάθησαν ὑπὸ δημοτικῶν σχολῶν ίδρυθεισάνταν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, αἱ δὲ καὶ ἐχειροφετήθησαν. 'Ο Σύλλογος ἔκρινεν ὅτι ἀρκεῖ εἰς αὐτὸν ἡ ἡθικὴ Ικανοποίησις, ὅτι συνέστησε τὰς σχολὰς ταύτας καὶ ὅτι αὗται ἔξακολουθοῦσιν ἐργαζόμεναι καὶ παράγουσαι καρπούς.

"Η Σχολὴ τῶν ἀπόρων παίδων 'Αθηνῶν, ἐφ' ἡς κυρίως ὁ Σύλλογος ἔφιστε τὴν μεγίστην αὐτοῦ προσοχήν, ἐσυστηματοποιήθη εἰς πληρες δημοτικὸν Σχολεῖον, διηρημένον εἰς πέντε τάξεις, εἰς ḥν προτεχθὲς θὰ προστεθῇ καὶ ἕκτη. Οἱ διδάσκαλοι οἱ διδάσκοντες ἐν αὐτῇ εἰσὶ πάντες τῆς νέας μεθόδου, τὰ δὲ ἀναγνωστικὰ βιβλία αὐτὰ τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπουργεῖου ἐγκεκριμένα. Οἱ κατ' ἔτος τακτικῶς φοιτῶντες εἰς τὴν Σχολὴν μαθηταὶ κυμαίνονται μεταξὺ 250—300, οἱ δὲ ἐγγραφόμενοι ὑπερβαίνουσι πολλάκις τοὺς 700. 'Η διδασκαλία γίνεται τὴν ἑσπέραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ διαρκεῖ δύο καὶ ἡμισεικαὶ ώρας. 'Η συρροὴ μαθητῶν εἶναι μείζων κατὰ τοὺς φθινοπωρείους καὶ χειμερινοὺς μῆνας, ἐλαττοῦται δὲ κατὰ τοὺς θερινούς, διότι τῶν ἀπόρων παίδων πολλοὶ ἀπέρχονται εἰς τὰς πατρίδας των ἀρχομένων τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν.

Ποικίλα εἶναι τὰ ἐπαγγέλματα τῶν φοιτῶντων εἰς τὴν σχολὴν παίδων, ἀλλ' ὑπερέχουσι τὰ τοῦ ὄψιον μαστοῦ, τοῦ στιλβωτοῦ ὑποδημάτων καὶ τοῦ ἐφημεριδοπώλου, ἦτοι ἐκεῖνα δι' αἱ καὶ κυρίως συνέστη ἡ Σχολὴ καὶ ὡν τὴν μόρφωσιν σκοπεῖ αὕτη. 'Ο ἀναλογιζόμενος ἀληθιδὸς ὅποιον βίον διῆγον ἀλλοτε, ὅτε ὑπῆρχεν ἡ παλαιὰ ἀγορᾶ, οἱ παῖδες οὗτοι «πλανώμενοι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐντὸς βιορθορωμάτων ὁδῶν καὶ λογισμῶν παρομοίων», ως ἔλεγεν ἡ προκήρυξις τῆς 2 Δεκεμβρίου 1872, δι' ἡς ἡγγέλλετο τῷ κοινῷ ἡ σύστασις τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, οἱ ἀπὸ τοῦ ὄροιον ἔκεινου τοῦ 'Ελγίου τοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ μετονομασθέντες, οἱ ταράσσοντες διαρκῶς καὶ ταρασσόμενοι, οἱ ἀγριοὶ τὴν μορφὴν καὶ τὴν περιβολὴν καὶ πλουτίζοντες διαρκῶς τὰ ἀστυνομικὰ κρατητήρια, καὶ ὁ ἀποβλέπων σήμερον εἰς τοὺς παῖδας τούτους εἴτε ἐν τῇ ἀγορᾷ προθύμους εἰς ὑπηρεσίαν, εἴτε ἀνὰ τὴν πόλιν περιάγοντας ὅρθρους βαθέος ἔτι τὸ κιβώτιον τοῦ στιλβωμάτος, εἴτε τὴν ἐφημερίδα πρὸς πώλησιν, ἡμέρους, ταπεινούς, καθαρίους τὴν μορφὴν καὶ τὴν ψυχὴν, ἐν τῇ ώρᾳ δὲ τῆς ἀργίας ἢ τῆς ἀναπαύσεως σύροντας τὸ ἐν τῷ χιτῶνι κεκρυμμένον βιβλίον, ἵνα μελετήσωσι τὸ μάθημα τῆς ἑσπέρας, δὲν δύναται ἢ νὰ δυολογήσῃ ὅτι τὸ κατόρθωμα τοῦτο εἶναι μέγα κατόρθωμα τοῦ Συλλόγου ἡμῶν.

Μετά τούς παῖδας τούτους, τὸ ἐπαγγελματίαν μᾶλλον διαδεδομένον ἐν τῇ Σχολῇ εἶναι τὸ τῶν ὑπηρέτων ἐν οἷς καὶ καταστήματα καὶ τὰ τῶν μικρῶν ἔργαταν ἐν ἐργοστασίοις τῆς πόλεως. Καὶ ἐν τούτῳ ἔτι διαφαίνεται ἡ πρόοδος ἡ ἐπιτευχθεῖσα διὰ τῆς σχολῆς. Άλλοτε ἡ κοσμητικὴ τῆς Σχολῆς περιήρχετο τὰ καταστήματα καὶ τοὺς οἰκους καὶ προσελάμβανεν ἐκεῖθεν τοὺς ὑπηρέτας τούτους καὶ ἡνάγκαζεν αὐτοὺς πρὸς μάθησιν, σήμερον δὲ πάντες ἐκ τῆς Σχολῆς παραλαμβάνουσι τοὺς καλλιστικούς μεμορφωμένους παῖδας, καὶ οἱ καταστηματάρχαι καὶ οἱ οἰκογένειαι γινώσκουσιν, ὅτι ἀρκοῦσα ἐγγύησις τιμίας ὑπηρεσίας εἶναι ἡ ἐν τῇ Σχολῇ φοίτησις.

Καὶ τὸ δημόσιον δ' ἐπωφελήθη ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀπόρων παίδων. Καὶ δὴ δι' ἀποφάσεως, γενομένης ὑπουργοῦσαντος τοῦ μακαρίστου Ν. Παπαμιχαλοπούλου, προστέθη ἀρθρον ἐν τῷ ὄργανοισμῷ τῆς τηλεγραφικῆς ὑπηρεσίας, καθ' ὃ οἱ διανομεῖς τοῦ Τηλεγράφου Ἀθηνῶν κατὰ προτίμησιν λαμβάνονται ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς Σχολῆς τῶν ἀπόρων παίδων.

'Άλλ' ἡ Σχολὴ ἡμῶν καὶ δῆλο κατώρθωσε, νὰ καταργήσῃ τὴν σωματειπορίαν, θίτις δεινὴ ὑφίστατο μεταξὺ τῶν παίδων τούτων. Οἱ πλεῖστοι δηλαδὴ τῶν ἐν τῇ Σχολῇ φοιτῶντων παίδων κατὰ πατρόδας ἀνήκουσιν εἰς δύο καὶ μόνας ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν Κορινθίαν καὶ τὴν Γορτυνίαν. Καὶ οἱ μὲν τῆς πρώτης ἐπαγγέλλονται τοὺς ὄψοχομιστάς, εἰ δὲ τῆς δευτέρας τοὺς στιλβωτάς καὶ ἐφημεριδοπώλας. 'Άλλ' ἀποστελλόμενοι οἱ παῖδες οὗτοι ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν των εἰς Ἀθήνας ἐμισθοῦντο ὑπὸ ἀσυνειδήτων γονέων εἰς σωματεμπόρους ἐνταῦθα ἐπὶ τιμῆματι προκαταβαλλομένῳ, οἱ δὲ δυστυχεῖς παῖδες δι' ἐκείνους εἰργάζοντο, ὑποχρεούμενοι νὰ καταβαλλωσιν δρισμένον ποσὸν ἔργασίας καὶ ἀντὶ τούτου λαμβάνοντες μόνον οἰκτρὸν τροφὴν καὶ οἰκτροτέραν κατοικίαν. 'Άλλοι μόνον δὲ ἐν ἡ κατάστασις τῆς ἀτυποσφαίριας ή δῆλα τυχαῖα περιστατικὰ ἐμπόδιζον τοὺς παῖδας νὰ κομίσωσι τὴν ἐσπερόν τὸ ὑπὸ τοῦ σωματεμπόρου ὅρισθεν ποσόν.

Πρὸς ἔξαλειψιν τοῦ κακοῦ τούτου οἱ κατὰ καιροὺς κοσμήτορες τῆς Σχολῆς καὶ οἱ διευθύνοντες τὰ τοῦ Συλλόγου εἰργάσθησαν πάσῃ δυνάμει, καὶ ἐπέτυχον σήμερον σπουδαῖον αὐτοῦ περιορισμόν, εἰ μὴ τὴν πλήρη κατάργησιν.

Κατὰ τὸ διάστημα τόστο ἐν τῇ Σχολῇ ἐκπαιδευθέντες ἀπεδόθησαν τῇ κοινωνίᾳ, ἐντελῶς διακούσαντες τὴν σειρὰν τῶν μαθημάτων, περὶ τοὺς ἐκατόν παῖδες, ἀλλὰ διπλάσιοι περίπου, διακόψαντες τὰ μαθήματα τῶν κατωτέρων τάξεων, ἀποκατέστησαν τέμιοι καὶ ἐργα-

τικοὶ πολῖται. Εἶγαι δ' ἡμῖν ἐκ τούτων γνωστοὶ περὶ τοὺς ἔκατὸν πεντήκοντα, ἃξ ών εἰς σήμερον δικτελεῖ καὶ διδάσκαλος τῆς Σχολῆς, ὅν ἐκ τῶν καλλιτέρων τοῦ διδασκαλείου Ἀθηνῶν ἀποφοίτων, ἔτερος δὲ ἀνηγορεύθη κατ' αὐτὰς προλύτης τῆς Θεολογίας. Δύο ἔτεροι, ὁ μὲν ἐν Βλαχίᾳ ὁ δὲ ἐν Καλκούττῃ, δικτελοῦσι διευθυνταὶ ἐμπορικῶν οἰκων. Ἀλλοι δ' εἶναι ἐνταῦθα γνωστοὶ ἐμπόροι καὶ τεχνῖται ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ ἄλλοι, ἀποκατεστημένοι ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Κορινθίας Καστανιά, Λαύρα, Μπάσι καὶ Μπούζι καὶ ἐν τοῖς τῆς Γορτυνίας Ζονάτι, Παπαδᾶ, Παλούμπη ως γεωργοκτηρατίαι η μεταπράται, φροντίζουσι καὶ ἀποστέλλουσι τακτικῶς εἰς τὴν σχολὴν τοὺς ἐκ τῶν μερῶν ἔκείνων εἰς Ἀθήνας μεταβαίνοντας παῖδας, μεγάλως συντελέποντες εἰς τὴν κατάργησιν τῆς σωματεμπορίας.

Μεταξὺ τῶν ἀποκατεστημένων σήμερον παίδων τῶν ἄλλοτε μαθητευσάντων ἐν τῇ Σχολῇ ἴδιαιτέρων ποιοῦμεν μνείαν ἐνταῦθα τῶν τοῦ ἐφημεριδοπώλεικοῦ ὄργανισμοῦ, καθότι οἱ πλεῖστοι καὶ τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πρακτέρων εἶναι ἀπόφοιτοι τῆς ἡμετέρας Σχολῆς. Ὑπὸ τὰς ἐντυπώσεις δὲ τῆς ἐν τῇ Σχολῇ διδασκαλίας μορφωθὲν τὸ καλὸν τοῦτο σωματεῖον, δὲν λησμονεῖ τὴν Σχολήν, καὶ οἱ διευθύνοντες φροντίζουσι τοὺς μικροὺς ἐφημεριδοπώλας τακτικῶς εἰς τὴν Σχολὴν νὰ ἀποστέλλωσι.

Καὶ ἄλλο δὲ καλὸν εἰσῆγθη εἰς τὴν Σχολήν, τὸ τῆς Ἰδρύσεως σχολικοῦ ταμιευτηρίου, ἐνῷ οἱ ἀποροὶ παῖδες καταθέτονται τὰ ἐκ τῶν εἰσπράξεων αὐτῶν περισσεύματα, ἀτινα τοῖς ἀποδίδοντας μετὰ τόκου 6 0/0, καταβάλλοντος τὴν δαπάνην τοῦ Συλλόγου. Ἡ ἑδομαδιαία εἰσπράξις τῶν καταθέσεων τῶν παίδων γίνεται κατὰ Σεΐσθατον, ἔκαστος δὲ καταθέτης παῖς χρατεῖ βιβλιάριον ἐνῷ σημειοῦνται τὰ τε κατατιθέμενα καὶ τὰ ἀποδιδόμενα αὐτῷ ποσά. Οἱ μικροὶ κεφαλαιοῦγοι πλήρεις πίστεως καταθέτονται τὰς οἰκονομίας αὐτῶν ἐπετεύχθησαν δὲ διὰ τῆς Ἰδρύσεως τοῦ σχολικοῦ ταμιευτηρίου λαμπρὰ ἀποτελέσματα· διότι ἐκτὸς τῆς διασώσεως τοῦ χρήματος τῶν παίδων, χρησιμοποιούμενου εἰς παραγωγικοὺς σκοπούς ἐν τῷ μέλλοντι, κατωρθώθη ν' ἀποτραπέσιν οὗτοι ἀπὸ τῶν τυχηρῶν παιγνιδίων καὶ ίδιως τοῦ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς ἄλλοτε παρατηρουμένου, τῆς διὰ τῶν λιθῶν ἀναστροφῆς τῶν πενταλέπτων καὶ δεκαλέπτων. Φιλοτιμοῦνται δ' οὗτως οἱ παῖδες τίς πλειότεροι νὰ προσκομίζῃ κατὰ Σεΐσθατον χρήματα, καὶ ὑπῆρξε παῖς ὅστις ἐν ὥρισμένῃ ἐποχῇ εἴχε κατατεθειμένας καὶ μέχρι χιλίων δραχμῶν ἐν τῷ ταμιευτηρίῳ τῆς Σχολῆς. Κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1881 μέχρι τῆς 31 Αὐγούστου 1888 ἐποχὴν παρουσιάσθη-

σαν πατέδες καταθέται 1600 περίπου, καταθέσαντες δραχμας ἐν ὅλῳ 24,626.47, αἵτινες ἐκ διαλειμμάτων ἀπεδίδοντο αὐτοῖς, εἰσὶν ὅμως οἱ καταλείποντες τὰς οἰκονομίας αὐτῶν καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν τῇ Σχολῇ φοιτήσεως.

Ἄλλα πλὴν τῆς εἰς τὰ γράμματα διδασκαλίας ἔχονται καλὸν δπως εἰσαχθῆ εἰς τὴν Σχολὴν καὶ ἡ διδασκαλία τῆς ὄργανικῆς μουσικῆς, καὶ οὕτως ἀπετελέσθη μουσικὸς θίασος ἐκ παιδών τῆς Σχολῆς. Ο θίασος οὗτος ἐπανειλημμένως ἐπαιιάνισε δημοσίᾳ, ἐφαίδρυνε δὲ καὶ τὰς ἑορτὰς τοῦ Συλλόγου. Πολλαπλῇ εἶναι ἡ ὠφέλεια ἡ προελθοῦσα καὶ ἐκ τούτου, διόπτι οἱ μαθηταί, ἐξερχόμενοι τῆς Σχολῆς, ἐξέμαθον ἥδη καὶ τὴν χρῆσιν μουσικοῦ ὄργανου παρέχοντος αὐτοῖς ἀμέσως ἀσφαλὲς εἰσόδημα. Ἐκ τῶν ἀποφοίτων δὲ τούτων τοῦ θιάσου ἐννέα ὑπηρετοῦσι σήμερον ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς μουσικαῖς καὶ τῇ ναυτικῇ, ἄλλοι δὲ ἐπιτυχῶς ἐργάζονται ἐν ταῖς ὄρχηστραις τῶν ὑπαιθρίων θεάτρων.

Συναφῆς τῇ ἐργασίᾳ τῆς Σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδῶν, ἀλλὰ δι' ἄλλην τάξιν παιδῶν προσωρισμένη ἦτο ἡ γενορέννη θίρυσις ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῆς πρακτικῆς δημοσικῆς Σχολῆς. Σκοπὸς τῆς Σχολῆς ταύτης ἦτο νὰ διαπαιδαγωγήσῃ ἡθικῶς τοὺς παιδας καὶ νὰ εἰσαγάγῃ τὸ νέον συνδιδακτικὸν σύστημα τῆς διδασκαλίας. Η Σχολὴ παρήγαγεν ἀξιολόγους καρπούς, ἐπαυσε δ' ὅτε τὸ σύστημα τοῦτο ἐφηρμόσθη εἰς πάντα τὰ Δημοσικὰ σχολεῖα Ἀθηνῶν καὶ τὰ τοῦ κράτους.

Μακρὰ θὰ ἦτο ἡ ἀναγραφὴ καὶ ἄλλων ἔργων τοῦ Συλλόγου, περὶ οὐ λεπτομερεῖς εἰδῆσεις παρέχουσιν αἱ ἐτήσιαι λογοδοσίαι αὐτοῦ. Μεταξὺ τούτων εἶναι καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ διενεργηθὲν δραματικὸν διαγώνισμα, ὅπερ ὅμως διεκόπη ἔνεκα τῆς φιλολογικῆς διαμάχης, ἥτις προέκυψεν ἐκ τῆς κρίσεως αὐτοῦ, καὶ ἡ μετακομιδὴ ἐκ Σμύρνης εἰς Ἀθήνας τῶν ὁστῶν τοῦ Ἀλεξανδρού Σούτζου καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν ἀνάθεσις εἰς τὰ μέλη αὐτοῦ τῆς ἀπογραφῆς τῶν κατοίκων Ἀθηνῶν. Μετέσχε δὲ ὁ Σύλλογος κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τῆς ἐν γένει κινήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἃς σύνέπεια ὑπῆρξεν ἡ προσάρτησις δύο ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὴν μητέρα τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπένθησεν ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν ἡρώων τῆς Μακρυνίτζας καὶ κατόπιν, ὅτε νέατι συμπλοκὴ ἐγένοντο παρὰ τὴν μεθόριον γραμμήν, τῇ φροντίδι αὐτοῦ διηνεργηθῆ ἐορτὴ ἐν Φαλήρῳ πρὸς περίθαλψιν τῶν θυμάτων.

Ἐν γένει δὲ τὰς πρὸς φιλανθρωπικὸν σκοπὸν εἴτε ἴδιον εἴτε ξένον δημοσίας ταύτας ἑορτὰς ὁ Σύλλογος ἀνέπτυξε δεόντως, κατορθώσας οὕτω διὰ μικρᾶς καταβαλλομένης δαπάνης ἵκανὸν νὰ εἰσπράττηται

χρῆμα καὶ ἡδυνήθη, κατάρριπτομένων προλήψεων πολλά, νὰ διοργανίσῃ καὶ δημοσίους χοροὺς ὑπὲρ τῆς Σχολῆς τῶν ἀπόρων.

Ο Σύλλογος κατὰ τὴν περίοδον ταύτην προέβη εἰς τὴν ἔκδοσιν καὶ τακτικὴν δημοσίευσιν περιοδικοῦ συγγράμματος, τοῦ ὄποίου συνεπληρώθη ἡδη ὁ ἐνδέκατος τόμος. Οἱ ἔνδεκκοι οὗτοι τόμοι τοῦ περιοδικοῦ, ἀποτελοῦντες σύνολον ἐξακοσίων τριάκοντα ὅκτω τυπογραφικῶν φύλλων καὶ συναποστελλόμενοι σὺν τῇ παρούσῃ ἐκθέσει, πρόκεινται ἀσφαλές τεκμήριον μεγάλης διακονητικῆς ἐν γένει ἐργασίας κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, διότι ἐν τῷ περιοδικῷ ἐδημοσιεύθη μὲν σχεδὸν πᾶσα τοῦ Συλλόγου ἡ ἐργασία, συνεκεντρώθη δὲ καὶ ἄλλων πολλῶν λογίων ἡ πνευματικὴ παραγωγή. Ἐξηκολούθησε δὲ καὶ ἡ ἔκδοσις τῆς ἄλλης τοῦ Συλλόγου δημοσιεύσεως, τῆς τῶν Νεοελληνικῶν ἀναλέκτων, καί, δημοσιευθέντων δύο φυλλαδίων τοῦ μὲν περιέχοντος ἀνέδοτα δημότικὰ φύλματα Θήρας, τοῦ δὲ ιστορικὰ ἔγγραφα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ιστορίαν τῆς Κερκύρας, συνεπληρώθη καὶ δέ δέ τοῦ τόμος αὐτῶν. Ἐφεξῆς δ' ἡ δημοσίευσις τῶν Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων ἐξηκολούθησεν ἐν τῷ περιοδικῷ αὐτῷ τοῦ Συλλόγου, ἐν τοῖς τελευταίοις τόμοις τοῦ ὄποίου ἐδημοσιεύθη συλλογὴ Κρητικῶν καὶ Θηραϊκῶν παραμυθίων καὶ δημότικὰ φύλματα διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ο Σύλλογος διετήρησε καὶ ἐξακολουθεῖ διατηρῶν βιβλιοθήκην καὶ ἀναγγωστήριον. Ἀμφότερα τὰ ἴδια μάτα τάξις ἐπαρκοῦσιν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου.

Τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Συλλόγου εἶναι εἰς ἀνθηρὸν κατάστασιν. Δι’ ὅλιγων χρημάτων κατώρθωσεν ἀγοράσῃ οἶκημα, ὅπερ σήμερον ἀνήκει αὐτῷ ἐλεύθερον, δὲν δύναται ὅμως νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀναπτυχθείσας ἀνάγκας τοῦ Συλλόγου, καὶ διὰ τοῦτο θέλει ἐκποιηθῆναι προσεχῶς· διὰ τῶν χρημάτων δὲ τούτων καὶ τοῦ ἀποθεματικοῦ ὅπερ κέκτηται, ἀνερχομένου εἰς δρ. εἰκοσακισχιλίας περίπου, θ’ ἀνεγείρη οἶκημα ἐπὶ τούτῳ εὐπρεπές καὶ ἀξιόλογον.

Τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου σήμερον ἀνέρχονται ἐν συνόλῳ εἰς 834, ἐξ ὧν 284 τακτικά, ἐνεργά τε καὶ πάρεδρα, 190 ἐπίτιμα, 312 ἀντεπιστέλλοντα καὶ 48 ἔκτακτα.

Τοιαύτη ὡς ἐν κατόπτρῳ ἡ ἐργασία τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τῆς Γ’ καὶ τῆς Δ’ Ὀλυμπιαδος. Ο Σύλλογος ἐκ μικροῦ ἵδρυθεὶς καὶ ἀνδρωθεὶς συμπληροῖ τὸ προσεχὲς ἔτος τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο δ’ ἀπεράσισεν ἵνα προκηρύξῃ διαφορὰ διαγωνίσματα, καὶ δὴ τὰ τμῆματα αὐτοῦ ἐργασθέντα ἀπεράσισαν τάδε·

Τὸ μὲν Νομικὸν τρῆμα καὶ τὸ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημόν προεκθύ-
ρυζε δύο διαγωνίσματα, ἀμφότερα χιλιόδραχμα, ὃν τὸ μὲν θέλει
διαπρογράψευθή περὶ ἀνορθώσεως τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας τῆς Ἑλ-
λάδος, τὸ δὲ τὴν πολιτικὴν ἴστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1821
μέχρι τοῦ 1844.

Τὸ Φυσιογνωστικὸν τμῆμα διαγωνίσματα τρία, ἐξ ὅν τὸ
μὲν χιλιόδραχμον θέλει διαιλάβει κατὰ πόσον αἱ φυσικαὶ οἰκαὶ εἰς
τὴν ἐπιφάνειαν σοῦ ἔδαφους καὶ ὑπ' αὐτὴν ὑπάρχουσαι ἐν Ἑλλάδι
δύνανται νὰ συντελέσωσιν εἰς ἀνάπτυξιν τῆς Βιομηχανίας ἐν τῷ τό-
πῳ. Δύο δ' ἔτερα ὄχτακοσιόδραχμα, ἐξ ὅν τὸ μὲν τίνες αἱ ἐν Ἑλ-
λάδι εἴτε φυσικῶς εἴτε τεχνητῶς φυόμεναι ιαματικαὶ βοτάναι, τὸ δὲ
ποῖα τὰ ἔντομα τὰ ἐπιβλαβή εἰς τὴν γεωργίαν ἐν Ἑλλάδι.

Τὸ Φιλολογικὸν καὶ Ἀρχαιολογικὸν τρῆμα ἀπεφάσισε τὴν ἐπ' εὐ-
καιρίᾳ τῆς εἰκοσιπεντητετράδος τοῦ Συλλόγου δημοσίευσιν τῆς ἀνεκ-
δότου Πατριακῆς Βιβλιοθήκης τοῦ κ. Ἰω. Σακκελίωνος.

Τέλος τὸ τμῆμα τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐψήφισε χιλιόδραχμον γέ-
ρας εἰς τὸν συγγραφέα τῆς καλλίστης πραγματείας τῆς μελλούσης
νὰ περιλαβῃ τὴν ιστορίαν τῶν Καλῶν Τεχνῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς
δουλείας. Ἐψήφισε δὲ τὸ τμῆμα ἵνα προκληθῇ ἐπὶ ταῖς ξορταῖς τοῦ
Συλλόγου ἔκθεσις ζωγραφικὴ σκηνοτροπίαν (esquisses), εἰς ἣν θέ-
λουσιν ἀπονεμηθῇ βραβεῖα χρηματικὴ καὶ μετάλλια. Τέλος προκή-
ρυσσει διαγωνισμὸν εἰς μελοποίησιν πέντε ποιημάτων ἐκ τῆς νεωτέ-
ρας ἡλικίας φιλολογίας, ἵνα γίνωσιν ἀδόμενα κτῆμα τοῦ λαοῦ.
Τῷ ποιημάτιον τούτων ἐν μὲν τῷέπειτα νὰ ἦται θεοφυσιῶν πατριωτικόν,
ἐν δὲλλο ναυτικόν, δὲλλο ἱρωτικόν, δὲλλο βασυρικόν καὶ δὲλλο τέλος
ζωηκαλισμα.

Οὕτως ὁ Σύλλογος συμπλήρωσε τὴν ιστορίαν αὐτοῦ πρὸ τῶν Ἑλ-
λανοδικῶν κατὰ τὴν λήξισαν Ὁλυμπιάδος, καταρχόμενος σὸν τὴν συμ-
πληρώσει τῆς εἰκοσιπεντητετράδος αὐτοῦ γένες περιόδου ζωῆς καὶ ἐρ-
γασίας.

Ἐν Ἀθήναις, ἥ 4 Σεπτεμβρίου 1888.

O Proedros
Σ. Κ. ΜΠΑΛΑΝΟΣ

O Γεν. Γραμματεὺς
Μ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

'Επισυγάπτονται διὰ τὴν "Εκθεσιν"

Οἱ τόμοι τοῦ Παρνασσοῦ	11
Λογοδοσίας φυλλαδίων	7
Τὰ πρακτικὰ τοῦ Συνεδρίου τῶν Συλλόγων	1
Η μετεωρολογία τοῦ Σμύθ	2
Διάφορα ἔντυπα	

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῶν δεκατριῶν ἑτῶν τὰ τοῦ Συλλόγου διώκησον πέντε Πρόεδροι οἱ ἔξι.

1875	ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΔΥΚΟΥΔΗΣ
1875—1878	ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΤΟΣ
1878—1880	ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Ι. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ
1880—1886	ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
1886—1888	ΣΙΜΟΣ Κ. ΜΙΛΛΑΝΟΣ, δικαίου τοιούτος

Γενικὸς δὲ γραμματεὺς διετέλεσε καθ' ὅλον τὸ διάστημα δικαίου τοιούτος *M. P. Λάμπρος*, συμπληρών εἰκοσαετίαν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκλογῆς αὐτοῦ.